

Kovácsai Sándor - ú. bairó Ráday Gesztonhoz.

Me'ltiságos d. Baira Ur,
nagy jó Uram és, Sauronóm! I.

Nem méreiplettem - volna eszem letelelemmel Nagytagosnád
alkalmatlan kedni, ha a' Nagytagod' korpám elöbbsör mutatott
Reggelmenesje és jó-akarataja nem bátorított - volna. De
minthogy Ngöd' merem méltóztatott két ízben - is Könyvté-
jó-akarataját mutatni, onnét bizodalmat és bátoriságot
vettem, hogy Nagytagodat eszem irasommal sem fogom
meg. bántani. Leg. először - is azért alázatosan Köpönyöm
a' Ngöd' gratiaját, hogy merem Ngöd' minál a' Magyar U-
semmokat minál pedig kíváltképen hogy a' Gyöngyösi
Kemény Jánosának dötsei esitióját meg. kiiltötte. Nagy te-
relettel méltettem a' Gyöngyösi Viseiker, és annakban elegend
gyöngyörködni nem gyözők. Régtől fogva rajnálottam
hogy azt a' drágatáros és bős munkát a' Budai nyomtató
legények nagy el-motkollak. Minemokait el-spantam ma-
gamban, hogy ha Istén ö' felsége élelt és egészéget engedend,
minuten eszemel, eszemel ara forditsam, hogy az egész
Gyöngyösit a' régi dötsei ki-avattatás-szerint meg-ujjitsam,
és nem csak a' Festusát az igaz Magyar nyelv-szerint
meg-jobbítsam, hanem Historiát, és Philológiát. Notakikat
nagy magyarázatokkal - is fel-ruházzam. De mivel ha finken
minuten dötsei esitiók meg-volnának - is mo'llam, meg-is
magantól más tudósabb emberek segitségek. nélkül én
spanitokombz elé nem mehetnék, épen az Istén rendelkezésén
tartom a' Ngöd' gratiaját, ha merem ebben a' dolgyban
méltóztatik és utaim - is segitséggel lenni. A' Charichianak
dötsei esitiója meg-van merem, és más a' Ngöd' gratiajától
a' Kemény János - is. Holgy - is keveltem más a' Kemény Jánoshoz,
de a' Ngöd' orauluma - nélkül sokanban meg-fogok aradni,
minemmiel p.o. (.: hogy a' Ngöd' engedelméből egyet kellő
emberek:) lek - is: pag. 148 Est a' jollárnak formáját: uspián
festeték, és pag. 13. uspián - is kelett, nem eithellem. Másodt - is
el Gyöngyösi vel a' phrasissal. Nagy nem tudom mit kézen

Mindig János I 366

or a' s'io: orlas, mely elö fordul pag. 15. Haszonlókepen a' sem
 bizonyos elöttek mellyik Botskai Jstian legyen a' ki említetik
 p. 5. is pag. 6. ki völt Telezdi Jstian? Magyan ott, ki völt Tsaki Jst-
 vian? az. é a' ki ollyan keves embere völt Catharinának a'
 Bethlen Gábor feleségem' feleségeinek? Pag. 20. ki völt Censabira
 vagy Censabria? En magy tudom hogy völt Brinfi Agnes, Barsainé
 a' melyből per Anagramma trinita a' Censabira. Erölt így
 hallottam. de nem tudom mellyik Boutsainé völt. De kivácl
 saqyarak egy mehangy Török szöc ebben a' könyvben mint p. o.
Majta, Tain, Zuben, Kaffan, Tair, Bestia, s a' t. Híkarok az
Hauri Leinyok p. 73. Magy kell. é írni: Cham vagy inkább így:
 Chan? Jgy kell. é: Bék vagy inkább így: Bég? Jgy. é: Chaurak
 mint van pag. 73. vagy így: Ganrok. Illyen kétegeim sokan
 saqyarak, de most többenek nem említik, hanem alázatosan
 Rólem Hüll. Baró Mr Ngösat, ha ez után kinsperitelen Ngösat folya-
 masni, mellőltanék Ngösat engem utaritani. Mert én az egész
 Magyar Nemzetbe nem tudok mást a' ki így tudni most az ill
 elö forduló dolgokat mint Ngösat. De saqyarak egyélt instantiatum-is.
 Mert ha méneik bátorodni, aronni-is kéneim alázatosan Ngösat,
 hogy a' Gyöngyösi éleléröl-is tudótana engem? Ngösat, is az hátra
 maradt munkáit-is akár nyomtatásig akár csak kért is
 leányok. (: mint a' florentina :) képenek foglaltatni ne lehet.
 lenék. Epe a' mehangy versek a' mellyeket vettem a' Ngösat gratiajából
 Zrínyi Lenárd, bizonyos a' Gyöngyösi versei, de valamely magy
 munkának csak egy kis darabotokija, fragmentum. Magyon
 lehet sajnállani hogy az a' munka el-veszett. Magy a' floren-
 tinaiót soha csak hirt sem hallottam-völt. Oh mely magy chaj-
 tósral várom hogy olvashassam! En régi traditióköl-is, de
 munkából és stép Descriptionból azt hiszem, hogy a' Cuma
Városát épített Dedalus' Temploma nevezeti Historia-is a'
 Gyöngyösi ~~Gyöngy~~ ^{Gyöngy} ~~építöl~~ ^{építöl} völt. A' versék szépsége, a' benne
 lévő stílus, és Descriptionok nyilván arra mutatnak. Löl az itöl-is
 meg-egyenik. Mert ~~le~~ ^{le} ~~can~~ ^{can} ~~osa~~ ^{osa} ~~festve~~ ^{festve} a' titulus-alá a' Sibylla'
 képe, a' ki egy könyvet tart kezé, melyt az 1697 esztendő xam
 van írva, a' mikor Gyöngyösi leg-inkább virágzott, és senki
 más author élt Magyar föld a' rhymus magy nem tartotta-meg.

De hogy Gyöngyösi ita - légyen azt a Dedalus Templomás, az bizo-
nyítja az a tudalatos szép penit gondolat, a képző elme nem-
hajának ereje, de kivált az a figura, melyet a Rhetorok Description-nak
hívnak, a mely a mi képen minden ékesen fejlődésnek veleje,
nagy a Poézisnek éppen létre és terméketére tartozó dolog. Soha
pedig senki a Magyar-orsz közt, a melyeket én olvastam,
vél a figurával nagy nem tud élni mint Gyöngyösi István.
Mint hogy azé abbé a Historiák éppen olyan descriptio vagy-
nak, mint Gyöngyösinek más munkái, abból világosan
Rövekkerik, hogy azt is ő ita. Ita ki pedig nékelkednek, az
arra kérem, verse öfve tran az abbé le-ist Ariadne ládájának
és kékenőinek le-irását, a' dnyai Anna gyűrűjének és ke-
kenőinek le-irásával, a' mely nagyon a' kemény farságy az
Első Könyvnek 5. d. részé, is lehetetlen hogy a' ké le-irást
egy elnével és késtől számoltatnak lenni meg ne vallja.
Ide jant korábba a' Magyar Melonok tudalatos bövege, szépsége és
kathatos jelenté ereje, a' melyet látnak ezen historiák, és éppen olyan,
mint Gyöngyösinek egyéb arany munkái. Egy szóval így okoskodom:
nem lehetett senkinek másnak olyan világosom, kedvesen és fontos
inni, mint az a Historia van ita. Tehát Gyöngyösi ita. Én azt hallottam
Fogl. Páspök Borosnyai Lútsai Jánosról, Déan Koromb, a' Kinek fíjait
amkor tanítottam. Már pedig ez a' Páspök a' mint seculumban
szívesen volt. Sőt Baró Spilágyi István is nagy hallottam, a' ki azt
beszélte, hogy Gyöngyösi leg-nagyobbra becsülte a' Rósa Kőpönt.
De lehet, hogy más részébe nagy gondoltakozott. Én nagy itélet nagy
a' Kemény János, a' Murányi Vén, a' Cupido, és a' három Remek
munkái el-mehet akár hol. Vajha mikor a' Charichias ita,
amkor is ita volna egy magától vállaltott materiával! A'
Rósa Kőpönt pedig nem tudom mit, leg-kevebbre tudom
beírni. De én talán igen sokat alhatatlan kodám aláírást
illetemmel magyarázom. Milt. Baró Urak. Engedelmes
Rósa Kőpönt aláíratom, és a' Ngól' gratiajait ajánlván ma-
gamat a' kedves Gyöngyösimmel együtt, és Ngósnak az
Islenkél minden jókat aláíratom és szívesen kívánván,
vagyok, Miltoságos L. Baró Ur-

magyarázom

aláíratom foglaja:

Koraszmai János mlt.

Jóim Maros Váráshelyt,

1789. é. 2. júli.

(A Ráday-könyvtár rendszerellen levéltárából 206. VII/30. Hódv.)

Horváthai dráma - is. bair. Ráday Gedeonhoz.

II.

Méltóságos Le Baro U,
nagyjé Mami és Fautorné!

A' Nagyságok! Gyönyörűségei való tudósításai vellem és al-
tatonon köpförömm; med én csak annyit se tudtam gyö-
nyörűségei eddig, kérem-is Nagyságokat találatossággal, ne
sajnálja többet-is ki-kannalni a mit lehet, hol és mitre
mihelyre van? mitre van? mitre van? és egyéb affele
Römpöl-illo dolgait, és engemet azokról tudósítani. Már
én-is utánna járva florentinai meg-kaplam és figyelm-
lenek oltat. Oltatam, de én hogy rövidesen és gabaron
ki-momjaim róla élelmemet, nem nyelhettem-meg
magamról, hogy azt a' komédiát Gyönyörűségei munká-
járól írtam lemm. Semmi képen nem. An egyet
munka találatam és sílellen nem. Lettél elötte, és
olyon kondorának a' melyre bársom föllokat varna
valam. Egy néhány verset egyenem lepassal Gyönyörű-
ségei ki-lopott és azokat mint Impostor a' maga munkája közre
elegyítette hogy on oltatam meg-trathana, ha valaki az
egész munkámat minden részét egybe-ve, könnyen
ki-letzik az ö magamra. Tard egy okot hogy most el-
Prigonyos az és mindenek meg. valjam hogy Gyönyörű-
ségei Régienet kívánja és tudta kövegni. Ebben a' florentina
Comediában pedig a' Régienet semmi ize büze nincs
kilyeneggel. May hogy annak isója soha se Plautust se
Terentium nem olaszt. A' régiennél a' Comedia csak
öt Actus oltat és nem pabai illt több Actus belé kenni
a' Comediába, a' mint Horatius monja: nonne sis
quinto production actus. Ebben a' florentinában pedig nem
trav hat, lit, hanem tízhet Actus-is van. Lehetetlen
hát, hogy a' régiennél oly storszan kövegni kívánja és tudó

Gyöngyösi ita-völne azt a' sötétben munnát. De másoktól,
 a' florentinák olyan nevelésnek a' personáinak, melyet
 soha semmi régi fabulák nem említenek, mint Altades,
Eurymides is több illgenek. Söt Severus-is vő elegyíti, hogy
 gondolatának vilátszása annál inkább ki-teszik. Minen
 mondok többet? én nem igazán látna azai ki mit hiszem,
 de én est a' florentinák Gyöngyösi elneje pajzsaának
 soha semmikepen nem hiszem. Hamarabb el-hínnem hogy
 a' magdolna históriáját Gyöngyösi ita, vagy a' Tekoplo
figyét, mint est a' florentinák. Eről apit illgen ekle-
 gy nagyk. Amannak ha magdolnát egy eklemből lehetnek
 a' Dacalán, Temploma' irója ismét, de én az irás-is meg-
 maradtok eklemben és azt hiszem alhatatosan, hogy
 azt Gyöngyösi ita. Magdolnát magán egy néhány okot mel-
 lőstől eklemben és eklemben; melyek-között ite-
 lem-peris, leg-főbb az, hogy Gyöngyösi jót tudai a'
 Mythológiát, nem vőlt-völne olyan telmesen a' Chro-
 nologia-ellen, hogy Thesaurus sárjájól olyan képlem
 példátot arjon, a' melyek sok sár esztendőket kört-
 sen az-után; és hogy még Angiust és Gimmistát-is elöl-
 hozá Thesaurus az ő Aradnákot kiöltött levelit. De ez az ok
 sem tártatható el engemet hajsoni eklemben töl.
 Mert Gyöngyösi azt nem tudallamozhat hanem sárj-
 dektől teletek költően abba is sokára-szeris a' régi poe-
 táktól, Virgiliust, Ovidiust, Horáciust. Itzhatnak régi-
 elö, de ez a'charion elég lepen. Virgilian apit oly keveset haj-
 a' Chronológiára (minthogy nem históriát is) hogy sárj-
 Heneassal egyvő lepi, egyvő vősej, kerteti a' t. holott
 minden Chronologusok eklemben vősej Heneas Disónal
 harion pár esztendővel-is régi-
 Ovidiust a' mi illeti, ő-is Pythagoraiának sárjájól olyan
 híkat ad Metam. lib. XV: 42 sqq. melyek minden
 históriai Chronológiát fenekestől fel-forsitnak. Mert ok

Pythagoras így szól: hogy Theba városra és Athenae az ő
 idejébe csak pusztán név volt. Mai pedig bizonyos hogy Pytha-
 goras, idejébe majd leg-inkább virágzott Theba és Athenae
 városra. Ovidius azért a maga idejére nézve szólott így,
 Reverset gondolván mint poeta a' Chronologianál. Horatio-
 képen keletkezett Horatius-is lib II, Satira V. v. 32. Mely
 ott Tirofias Mlynemnek azt javasolja hogy on őre véneket illyen
 moddal szólítsa-meg: Quintus, Publi. Ezen pedig Római
 nevek. Római pedig Mlynre és Tirenias idejébe schol sem
 volt. Itt azért illyen nagy poeták a' Chronologiat emyire
 el-hagyhatták, miért nem keletkezett-e volna így a'
 mi Magyar Ovidiusunk gyöngyösi? Nem követlenek hát
 hogy a' Dædalus Templomát nem ő írta, ha szintén Theseus
 Ariadnének a' Paris és Helena példáját hozza-e elé.
 Arnyiasal-is inkább, hogy kisebb az hiba mint az em-
 litett három poetáké; mert Helena Theseus^{sal} egy időbe
 élt, ugyanint a' mely Helenát Theseus el-ragadta volt.
 Angirus pedig és Gyrinusba mintsen sem a' Theseus sem az
 Ariadné levele, hanem csak a' poeta, fanni azok. Nem
 tudva pedig az-is ha Angirusot említkerik itt a' Dædalus
 Templomát gyöngyösi, mert ő az Angirus, historiájára
 mausult - is kélt, mint p. o. a' Murinus. Verriny
 egy helyt így is: lok. ösre gyűlt melvöl felletet látnak,
Hallatlan bimbólant azok trinalanak, Mintha az Angirus,
ötvögi volnának. A' mint azért itt Angirusot elő hozta
 ebben a' munkájáé a' Murinus Verrinyt a' mely
 bizonyosan az ő munkája, miért ne említhette
 volna a' Dædalus Templomáé-is? Volnának egybe
 olain-is, Se csak az egyet aítatom, hogy soha senki
 a' Magyar Poeták közüll a' regicret nem ismerke
 és hirta meg követni mint gyöngyösi; toha egy
 olyan historiáé-is nem követte annak idője
 olyan stowson a' régi Mythologiat mint az a'

Daedalus Templomának. írja. Azért minden bizonnyal
nem más hanem Gyöngyösi volt az; és az ő szép
elméjétől szilhetett ilyen szép dolgok, nem az másétól.
De mai belé hagyom az efféle dolgok, és ismét kérem
aláíratson magyarázatot hogy méltóztanak merem foglaltat-
sággal lenni mind bűlsz tanácsokkal mind pedig
egyet tanácsával. Én más felm tult járok a' kérem
járásnak és az uram Historiából is világosítom a' dolgot,
mest másképen sok homály maradván benne. An hi-
tória pedig világosítja mindeket. Vagyon kérem né
a' költi-között a' Spalardi János két részben lévő derék
historiája, a' mely Vémeltűnt örökké való gyolálatjára
majd mind el-utaz, mint a' Brutus, framus-közi, Tseri
és mások. Én pedig mind ezek után aláíratson enge-
delmet kérek magyarázattól hogy ezen levelemmel is
aláíratson, és hogy gratiajából ajánlva
magamat, vagyok Mlt. L. B. Ur -

Magyarázat

Mars Városi helyt

1789. 15. November.

aláíratson foglaltat,

Koraiszmai Jánosnak mk.

(A Ráday-könyvtár rejtősebb levelezéséből 206. VII/30. táblán.)